

Bizkaieradunok euskara estandarraren aurrean

Gotzon Aurrekoetxea

► **To cite this version:**

Gotzon Aurrekoetxea. Bizkaieradunok euskara estandarraren aurrean. Mendebalde Kultur Alkartea, pp.235-246, 2000. <artxibo-00074839>

HAL Id: artxibo-00074839

<https://artxiker.ccsd.cnrs.fr/artxibo-00074839>

Submitted on 24 May 2006

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

BIZKAIERADUNOK EUSKARA ESTANDARRAREN AURREAN

G. Aurrekoetxea
2000-01-17

0. Izenburua norabide batean baino ipini ez dudan arren, izatez itzulia eta guzti aztertuko dut: *Bizk.*aieradunok euskara estandarren aurrean eta euskara estandarra *Bizk.*aieradunon aurrean. Eta ez *da* deigarri egitearren. Alde bietako interakzioan, alde bietatik ahalegina eginez lortuko delako halako sinbiosi onuragarria baino.

Hizkuntza idatzi, jaso edota kulturako estandarizazioa abiadan jarri zenean, ez zen aldi berean ordura arte idatzian eta *batez ere* ahozkoan erabiltzen ziren *eredu* dialektalen estandarizazioa kontuan hartu. Idatzia prestigiatu zen, ez ahozkoa. Idatzia estandarizatu zen, baina ez ahozkoa. Eta horren ondorioak benetan nozitu dira.

Horien artean bi *eredu* bata bestearen aurrean gertatu dira: bata formalizatua, osoa, koherentea, liburuetan kontsulta daitekeena, oragarria, ezaguna; bestea ez formalizatua, finkatu bakoa, sarri ezin kontsulta daitekeena eta gehienetan ezezaguna.

Zurrunbilo horretan batua eta estandarra nahastu genituen. Euskara estandarrean argitaratzen zen literatura irakurri behar zen ikasle barria trebatzeko (tarte luze horretan ez *da* literatura klasikorik irakurri). Horrela, literatura ‘batu’ horretan agertzen zen lexikoa eta gainontzeko hizkuntza baliabideak *de facto* ‘lexiko batuan’ eta euskara batuan bihurtu ziren (*zapatua* ez zenez agertzen literatura horretan batutik kanpokotzat genuen, ezta *nesken eguna; amaituren orde mundu guztia bukatu* esaten hasi zen.). Eta euskalki desberdinen ezaugarri eta aberastasunak baztertuak izan dira tarte luzean.

Hortik etorri da, nire ustez, sarri entzun dugun ‘bizkaieradunon akatsa’. Eta ingurumari horretan gertatu da bizkaieradunon dibortzioa: batzuk batua onartu ez eta beste batzuk ‘batuaz’ baino arduratzen ez! Batzuk tradizioari lotuta oso-osoan, besteak tradizioari lepoa emonda etorkizuna eraiki gurean. Bi posturon artean zubi bako amildegi ikaragarria bizi izan dugu urte askoan, zubiak zelan egin jakin barik. Denbora asko egin dugu batzuk trokaren alde batean eta besteak bestean, batetik bestera igaro ezinik, bakoitza bere bidean.

Baina izurrite handienak ere bere amaiera duela esaten da; gureak ere badaukala ziur nago. Sasoi baten euskara batuaren aldeko apustua egindako gure arteko baten bizkaieraz idazteko ‘premia sentimental eta ideologikoa’k sinbolizatzen du jatorrirako itzultzearen garrantzia.

Bi zeregin handi ikusten ditut arlo honetan: bizkaieraren corpora eta idaztarauak zehaztea eta bizkaierak euskara estandarri ekarri, eskaini edo aporta liezaiokeenaz eztabaida edo elkarrizketa sortzea.

Bigarrenetik hasita puntu bi dira jorratu gura ditudanak: duela urte batzuk *Mendebalde Kultur Elkartek* Euskaltzaindiari Hiztegi Batuan sartzeko eskaeran agertzen ziren 388 berba haien egoera, batetik; eta Euskaltzaindia burutzen dabilen Hiztegi Batuan agertzen diren euskalkien aipamenak, bestetik.

1. '*Bizk.*aieratik baturako ekarpenaren hasiera: lexikoa'. '*Bizk.*aieraren aberastasunetarik zeintzuk diren batuan sartu beharrekoak' lana plazaratu zuen Mendebalde kultur elkarteak duela 5 urte Euskaltzaindiaren XIII. Biltzarrean. Txosten publikoaren¹ azken zatiak, lexikoari dagokionak, '*Bizk.*aieratik baturako ekarpenaren hasiera' *du* izenburua. Sarreran 'gure ustez Euskaltzaindiko Hiztegi Batuko batzordeak berba guztiak jaso behar lituzke' (1998, 286) esan ostean ordura arte argitaratutakoaren jarraipena egiten zuen (A-G letretakoa). Ondorio legez 'ez dugu onartzen hitzok markatzea, hau *da* 'Ikus' edota '*Bizk.*', edo antzeko beste oharririk eranstea' (idem) adierazten da.

Baina zer gertatu da? Zein egoeratan agertzen dira 388 berba haiek? Hona datuak: 297 berba agertzen dira Hiztegi Batuko zerrendan (%76,2). Horietatik:

a) Euskalkien erreferentzia barik 196 berba agertzen dira HBn (%50,5):

- 167 berba beste barik, euskalkiaren aipamen barik, agertzen dira.
- 29 berba forma desberdinean (ad > iz.; edo forma desberdina)

b) *Bizk.* erreferentzia dutenak 101 berba dira (%26):

- 73 *Bizk.* erreferentzia hutsa dutenak
- 6 berbak *Bizk.* ezaugarria dute eta forma desberdinean agertzen dira.
- 22-tan '*batez ere Bizk.*' agertzen da.

c) Onartu ez diren berbak 91 dira (%23,4). Horien artean aurkitzen dira, beteak beste *abazusa*, *afrontu*, *ahozpez*, *aldra*, *amata(tu)*, *aratinik*, *ardi* (= *kukuso*), *arrakada*, *basatza*, *begitxindor*, *berbaldi*, *halandaze*, *inetazi*, *jakan*, *txindor*, *urak hartu*..

2. Euskaltzaindia burutzen dabilen Hiztegi Batuan agertzen diren berba batzuen jatorria zehazteko euskalki eta eremu geografikoen aipamena agertzen dira maiz. Euskalkien aipamenak landuko dira ondoko lerrootan. Azkerketa *Bizk.*aiera, gipuzkera eta zubereraren eremuetara mugatzen da².

Hona hemen lehen-lehenik emaitzak letraz letra eta hiru euskalkiak kontuan hartuta:

¹ *Euskera* 39-3 (1994), 795-830, lexikoari dagokion zatia 809-830. Ondoren lexikoari dagokion zatiak beste argitalpen bat ezagutu *du* Mendebalde Elkartearen *Mendebaldeko euskeraren ekarria* titulua duen 1998 argitalpenean, 285-312. Aipamenak hemendik hartuko dira.

² Azterketa, bestalde, hasieratik *santu* letraraino egin da, orijinala entregatzeko sasoian argitaratuta zegoena hartuz.

	BIZK.	GIP.	ZUB.
A	24	2	4
B	29	9	4
C	-	-	-
D	6	-	-
E	40	1	1
F	-	2	-
G	21	4	1
H	11	1	8
I	24	2	1
J	9	2	2
K	20	10	6
L	31	4	1
M	30	2	8
N	13	-	3
O	35	4	3
P	25	3	5
Q	-	-	-
R	-	-	-
S	23	7	1
T	46	11	11
U	27	2	6
X	-	1	3
Z	43	7	9
GUZTIRA	457	74	77

Beraz, *Bizk.* aieraren aipamena 412 aldiz agertzen den bitartean gipuzkera 74tan agertzen *da* eta zuberera 77tan. Honen aurrean ondoko hausnarketa proposatzen dut:

- a) Orokorki begiratu, Hiztegi Batua euskara batuaren hiztegitzat hartzen dut. Hau da, euskara kultu, jaso erabili behar denerako hiztegia. Honelako hiztegi batean euskalkien aipamenak egiteko egokitasunaz itauntzen dut. Hiztegi baturako, hau da, batuan berba egiteko, halako kopuruko berba zerrenda eraikitzean ba ete lekurik euskalkien aipamenak? Beharrezkoak ete dira? Aipamen horiekin hiztegi batuarena baino ez ete dauka antz handiagoa euskalkien hiztegiarena? Ezen, nire ustez, euskalkien laburdurak ipintzea gehiago *da* euskara dialektalizatzea, estandarizatzea baino. Hitz horiek maila honetako hiztegi batuko zerrendan agertu behar duten ala ez *da* eztabaidagaia nire ustez. Euskalkietako aberastasunak euskararenak direla uste dugunontzat soberan daude lokalizazio horiek. Berben lokalizazio geografiko zein bestelakoetarako hor ditugu besteak beste Azkueren hiztegia, *Orotariko Euskal Hiztegia* edo *Diccionario de Autoridades* delakoa. Laster izango dugu kontsultagai, gainera, gaurko ahozkoan erabiltzen diren berbentzako Euskaltzaindiaren *Euskal Herriko Hizkuntz Atlas*a.
- b) Arazo orokorrak alde batera itxita, zein *da Bizk.* aiera eta gainerako euskalkien lekua zerrenda horretan³? Datuetan ikusten duzuen *Bizk.* aierak ‘erraz’ gaingitzen ditu aldamenekoak (ez dut ‘goleadaz’ esango ez delako euskal berba). Batzuek

³ Baten baten ustez baliteke gauzak bere onetik ateratzea, baina euskara batua euskalkien orekan oinarritu behar dela uste dugunontzat aproposa *da* azterketa konparatibo hau proposatzea.

normaltzat hartuko dute eta, *Bizk.*aiera bazter euskalkia izanik, ahalegin berezia egin dela berorren berbak sartzeko gaineratuko dute, euskalkiaren aipamena egin behar izan bada ere. Baina, beste ikuspegi batetik, ez *da* ukatu horrela agertzen den berba, itxuraz behintzat ez dagoela gainerakoen parean, ez dela noranahiko euskaran erabiltzeko gai. Euskalkiaren aipamenak muga ezartzen dio aldamenen duen berbari eta berez alboratu egiten du.

- c) Irakurketa zehatzagoa eginez, eta gorago aipatu diren kopuruetan zer dagoen ikusiz, diferentziak handitu egiten dira: *Gip* ezaugarria dutenen 74 berben artean, adibidez, maila desberdinetakoak aurkitzen dira: badira 11 berba zerrendan agertzen diren berben aldaerak direnak (*borobil Gip h. biribil* modukoak); badira beste 11 berba kasu marka edo kategoria desberdinetan errepikatzen direnak (*gainontzean* eta *gainontzeko*, *jela* eta *jelatu*, *kilima-kilimakor* eta *kilimatu*, *korrika* eta *korrikalari*, *pusketa* eta *pusketatxo*); 4 herri mailako berba (*flakia*, *komenentzia*, *lizentzi* eta *okasio*) eta beste bat lagunartekoa (*kuxidade* = *txukuntasuna*). Zalantzetan nago euskara jasorako hiztegia egitean *flakia*, *kojo*, *kuxidade*, *komenentzia*, *fio* edo antzeko berbak behin-behineko zerrendan sartu behar diren. Bada, horiek kenduz gipuzkerako hitzak 30-era baino ez dira heltzen. Horietan sartzen dira *apartatu* (= *aukeratu*), *atzen* (*Bizk. ere*), *bailara* (= *eskualde txikia*), *basur*, *bederik*, *behatz*, *belaze*, *beta*, *esnatu*, *gajo*, *garo*, *iaio*, *ilbeltz*, *kardaba*, *kojo*, *lain*, *laino* (= *hodei*), *linai*, *pijo* eta *samalda*. Zer esan gura *du* horrek? Gipuzkera lexikoan urria dela, ala gipuzkerazko berba asko euskalkiaren aipamen barik agertzen direla (hala nola *arkitu** e. *aurkitu*, *itxoin* h. *itxaron*).
- d) Bestalde, zelan ipin dakioke gaur egun Miranderengandik hasi eta gazte poeten artean oso erabilia den *beilegi* berbari, adibidez, *Bizk.* laburdura? Edo *esnatu* edo *korrika* berbei *Gip* ezaugarria, Euskal Herri osoan eztaikitzenbat aldiz arineketan ibili ostean? Tristeia *da* *laino* berbari ‘*Gip. batez ere*, h. *hodei*’ ipintzea bigarren adieran, euskara mintzatuan, aldaera ezberdinekin, Euskal Herri osoan ezagutzen denean. Eta gauzen planteamendu orokorragoa eginez, noiz *da* hitz bat bere jatorrizko eremu geografiko edo linguistikotik askatzen? Noiz egiten *da* euskaldun guztien altxor eta ez batzuen? Euskara estandarra nahinon eta nornahik ekoiz dezakeenean, uste dut badela ordua jatorriaz ahaztu eta erabilpenaz arduratzeko.
- e) Euskalkien aberastasunak. Badira bereizkuntza batzuk euskalkiren batek gorde izan arren gainontzekoetan galdu direnak. Horietako batzuk aipatzearen *Bizk.*aierak gorde dituenak aipatzea *da* egokiena foro honetan. Guztiz ezaguna den ‘neba’ berbari ez ete *da* sasoiak ‘*Bizk.*’ hori kendu eta euskaldun guztioi erabiltzea gomendatzeko? Berdin esan daiteke ‘lehengusina’ berbari buruz.
- f) Aipatu behar *da* ere Mendebalderen txostenean agertzen ez diren beste 300 baino berba gehiago agertzen direla HBn *Bizk.* erreferentziagaz. Denak ez ditut aipatuko baina hona batzuk: *Arrasti*, *arrakalatu*, *auma*, *astegunak* (*zapatu* berbak *Heg. dauka* eta ez *Bizk.*), *hilegunak*, *berakatz*, *berton* eta *bertoko*, *biztu*, *bizien*, *eragon*, *eroan*, *esakune*, *etxagun(tza)*, *hegaz*, *garandu*, *gosekil*, *hiltamu*, *indba*, *kaardntxilo*, *katamixar*, *karu*, *matxingorri*, *odoloste*, *ogasun*, *ogigazta*, *okasio*, *ortozik*.

Nire jardunak ez *du* kritika hutsa egiteko asmorik. Itxidazue proposamen pare bat egiten denon artean eztabaidatzeko:

- Orohar hiztegi batuko zerrendan euskalkien aipamenik ez egitea proposatzen dut nik ere. Euskara batua noranahikoa izan behar *bada* edonongo berbak erabiltzeko eskubidea izan behar *du* erabiltzaileak; hori bultzatu eta lagundu beharko luke hiztegi batuko zerrendak.

Hitzen aldaera desberdinak agertzen direnean, ostera, ipintzea proposatuko nuke; beti euskara baturako hobetsi den aldaerara bideratzeko *ik.* edo *h.* erabiliz:

min ik. mihia,
eskegi ik. eseki,
eskuma ik. eskuin,
hegaz ik. hegan,
itzarrik ik. iratzarrik,
izeko ik. izeba,
jagi ik. jaiki,
moropilo ik. korapilo,
narru ik. larru,
okaran ik. aran

modukoak, esate baterako, edo astegun eta hilabeteetan: *eguen ik. ostegun, bariku ik. ostiral, marti ik. martxo..*

- Bestalde, beste era bateko erreferentzia ipiniko nieke nik neuk mailegu berriei (gehienek *Heg* edo *Ipar* laburdura dute). Beharrezkotzat jotzen dut *axuant*, *azafrai*, *azukre*, *bakazio* edo *bakantza*, *beka* eta *bekadun*, *benda*, *bentaja*, *bolumen*, *koaderno* eta antzekoei euskal ondarezkoak ez direla adierazteko ikurren bat jartzea, nahiz euskal hitzak diren. Oraingo sisteman maileguak bapo-bapo agertzen dira jatorrizko ezelango erreferentziarik gabe, euskal ondarezko askok euskalki mailakoa duten bitartean. Etxekalte.

3. Hau guztia ikusita, zer egin behar dugu *Bizk.*aieradunok euskara estandarren aurrean? Zelango euskara estandarra ekoiztu behar dugu gure lanean eta gure produkzioetan? Itau hauei erantzuna emoten ahaleginduko naiz azken minutuetan.

Aukera bat, batzuen proposamenaren bidetik, euskalkia lagunarterako eta etxerako ixtea da. Beste bat burruka antzuetan jarraitzea izango litzateke, beti kexatzen eta ezer gitxi egiten. Hirugarren bidea aukeratuko nuke nik: behingoan ‘alde positiboan’ kokatuz, euskara estandarri geure kolorea emoten ahalegintzea. Gure hizkuntza ezaugarriak, geure lexikoa, geure berezitasunak ezagutarazi, ausardiaz erabiliz denontzat onargarri den euskara ekoiztuz!

Ezin dugu bigarrenez trena galdu! Behingoan joan zitzaigun eta gipuzkera bihurtu zen euskara, euskara monokolore edo kolorebakarra sortuz.

Euskara bat dugula aintzat hartuta, *Bizk.*aieraren ezaugarriak noranahiko euskaran txertatzea izan behar *da* gure zeregina.

Eta urteotan hiztegitan (Bostak Bat lantaldean) ibili garen aldetik lexikoan zelan txertatu *Bizk.*aieraren berbak euskara zabalean izan *da* gure arduretako bat. Eta ahalegindu gara astiro-astiro gure etxeetan, gure herrietan, erabiltzen diren berbak eta aldaerak hiztegian integratzen. Han agertzen ez badira inork ere ez dituelako erabiliko. Gure kortatik, sutondotik, solotik eta estartatetik kultur bideetara jaso ditugu hainbat eta hainbat berba eta esamolde.

Bide hau zuzen eta egokia dela sinestuz egin dugu, gainera. Konbentzimendu osoz, jakinik euskal literaturan agertzen ez den berba asko, gehiegi esango nuke, aurkitzen dela gure baserritarrengan eta ahoa zabaltzen duten bakoitzean isurtzen zaiela halakoren bat.

Eta hori jakinik, nahikotzat jo behar ote dugu euskal literatura hizkuntza estandarreko hiztegi batua egiteko? Horiek beharrezko dira, eta hori onartzen ez duenik ez dagoela ez hemen, ezta euskararen lurretan esango nuke. Baina ez *da* nahikoa. Arlo semantiko osoak daude literatura horretatik kanpo. Izan dadin landaretza edo etxegintza edo sexua edo nik dakita! Esango luke gure muturreko anaiak. Gai horietan autoritatezko lekukoak ditugu baserritar petoak, zorionez edonon aurkitzen direnak. Horien berba asko eta asko jaso ditugu gure hiztegitan. Baina ez denak oraindik, tamalez!

Horregatik zuoi ere laguntza eskatzen nator, zuen inguruetan erabiltzen dituzuen berba eta esamoldeak idaztean ere erabiltzeko; konplexu barik. Euskara onenaren jabe zaretelako. Jasotzaile eta garraiolari izatea eskatzen zaizue; etxean, sutondoan, herrian, entzuten diren formak eta berbak etxetik, herritik, atera eta *mundu* zabalean hegaz hasteko bitartekoetara ekarri behar ditugulako. Guk erabiliz besteek ikasiko dute eta ez badute erabiltzen ere, ezagunagoak behintzat bihurtuko zaizkie.

4. Badugu behar honetan zer eginik oraindino. Batu ahala berbon forma edo aldaera estandarra erabaki beharko dugu. Berba asko eta asko dauzkagu ezagutzen diren aldaeren artean zein onartu erabakitzeko. Aldaera desberdinak, bakoitzak berea, erabiltzea ez *da* posible, ez gaitezen *Bizk.*aieraren izenean anabasean ibili. Zein aldaera erabili erabakitzeko zain ditugu, adibidez, ondoko berbak:

Gangar – gangor – gangur – galdor
 Durundi – durundu
 Dandarrez – tatarrez – tarraz – narraz – tarraska
 Orroi – orroe
 Puxika – puxiga
 Tangada – tantakada
 Ondiño – oraindio – oraindino
 Letxe – legetxe
 Odoloste – odoleste
 Kili-kolo – kili-kola
 Ausiki – usiki – useki
 Buzkantz – buzkentz

Beste batzuetan *jada* aukera eginda dago. Hala nola:

Kirikino – kirikio – kirikiño – kirikolatz – kirikiñolatz
Laskitu – lauskitu
Ezkaratz – ezkatz
Suete – sute
Berbeta – berbakera
Legez – lez
Mailuki – mailubi – marrubi
Uriola – uiol – uhol

Badira oraindino berreskuragai ditugun berbak *monjorra*, *sokorru*, *zantzo*.. Edo bereizi beharrekoak: *madari* – *makatz*.

5. Kontu handia izan behar *du* euskaldunak euskara estandarrean hitz egin gura duenean euskalki batetik bestera adiera aldatzen duten berbekin, gure berbaldia hartzaileenganaino gardentasunez hel dadin:

lepo (sorbalda / iduna-sama)
 sarri (maiz / berehala)
 motz (itsusi / labur)
 garoa (ihintza / iratzea-idea)

Ikasi behar *du* bere euskalkiko forma auzokoak zelan esaten duen. Nork bere euskalkia ez *du* hartu behar euskararen zil legez, abiapuntu edo erreferentzia gisa baino.

Bizk.aieradunak noranahiko euskaran ere jarduteko gaitasuna izan dezan gurako nuke. Beharra ere izango *du* behin baino gehiagotan. Ez *da* on bere euskalkian gelditzea, uber edo hegaz joateko gaitasuna izan behar *du* eta hori ere ikasi egiten da. Gainontzeko euskaldunon berbak eta hizkuntza baliabideak erabili beharko ditu. Bai gurean kontzeptu bat adierazteko berba egokirik ez dugunean, nahiz izanik ere sinonimo legez edo euskaldun guztientzat solastatzen garenean.

Gure euskara zabalagoa izanez gain koloretsua bihurtuko dugu horrela. Eta ez kolorebakarreko euskara, beti egitura berak eta berba berak errepikatzearen errepikatzeaz aspertzeraino ez heltzeko.

oOo

Mundua arin dabil edo doa, ez dakit zein! Lerro honeik idatzi nituenetik gai honen ingurumaria zenbat aldatu den ezin nei esan! Baina gauzen edo gertakarien norabidea Mendebalderen eragina nabarmena dela ezin *da* ukatu. Mendebalderen ideiak gorpuztuz doaz gizartearen abanguardian; begibistakoa da. Txalogarriak dira zentzu honetan ETBko eta irratietako programa batzuk (bat aipatzearen **Bertatik bertara** saioa aipatuko nuke, euskarari emoten dioten tratamendua gogoraraziz) edo **Euskaldunon Egunkariaren** kasua. Euskara estandarda *modu* zabalean ulertuz. Esan daiteke euskararen

abanguardiako ekintzaile askok bereganatu duela euskararen mendebaldetik proposatzen dogun ikusmoldea. Baina erretaguardiak -zein berba motza ezta!-, atzealdea, oraindino beste *onda* baten dabilelakoan nago. Nire ustez badago hor *landu* beharreko eremu bat, eta ber*andu* baino lehen oratu beharko zaiona.

Azken baten, gura barik ere, euskalkiak eta euskara batuaren arteko dialektikara hurreratzen gara. Eta eztabaida beti leku berera jotzen denean, arazoa ez dagoelako konponduta izaten da. Azkenaldion barrero ere (eta ez atzera barrero) berba asko egin *da* gai honen inguruan. Berba diñot eta ez besterik; eta berba egin den guztietan ‘boteprontoan’ egin delakoan nago. Sakon*du* barik, betiko leloak errepikatzen.

Zorionez, ikerketak be hasi dira sortzen, tesi bat baino gehiago bada amaitu eta amaitu bidean eta ekarri beharko dute argi eta barrikuntzarik! Ze ez dot uste, adibide bat ipintzearren garaje bateko mekanikariak edo torneruak inoiz, gura dogun gizartea amestuta ere, goi mailako kultura gizon edo andrak izango direnik. Ezta urtean ezdakitzenbat liburu irakurriko dutenik. Nekez erabili beharko *du* euskara batua bere bizitza osoan.

Izan gaitezen errealistak, Athletik-zaleak izan arren. Horiek euskara ere*du* bat ikasi beharko dute, euren inguruan egiten dena. Eta horregaz nahiko eta lar izango dute euren bizimodurako. Euren familian, lagunartean, euren bizitzan behar dutena. Eta gaur hori ez *da* bermatzen.

Honegaz ez dot esan gura Euskaltzaindiak ez duela ezer egiten euskalkien alde. Inondik inora ere ez, eta ondo ezagutzen dudana gaia da. Inoiz Euskal Herrian egin den proiektu ausarten eta handiena eskuartean *du* eta.

Baina hori esan arren ez dago dana esanda.

I. ERANSKINA

1. Hiztegi Batuan agertzen diren *Bizk.* erreferentziak

* beltzez azken errepasuan sartuak (konprobatu lehen irakurraldiko zerrendan agertzen diren)

A

Abade 2 *Bizk.* Apaiza

Adin 2 *Bizk.* zah. ‘adimena’

Aiutu *Bizk.* izond

Akabu *Bizk.* ‘amaiera’

Alatu, ala(tu), alatzen *du ad Bizk.* ‘sufritu’

Andrazko *batez ere Bizk.*

Apartatu 1 Lgart. Gip. eta *Bizk.* ‘aukeratu’

Ardi 2 *Bizk.* ‘arkakuso, kukuso’

Arrakala *Bizk.*

Arrakalatu *Bizk. da/du ad.*

Arrasti *Bizk.* ‘arrastiria, ilunabarra’

asaskatu, asaska, asaskatzen. *Bizk. da/du ad.*

Astitsu *Bizk.*

Atrapatu *Bizk.* (berria) h. Arrapatu

Atsitu *batez ere Bizk.* izond. *Sin.* Kirastu

Atzamar 2 *Bizk.* ‘hatza’

Atzazal *batez ere Bizk.* h. Azazkal

Atzen *Bizk.* eta Gip. ‘azkena’

Auma *Bizk.* h. Antxume

Auska *Bizk.*

Auskan egin ‘borrokan egin’

Autu *Bizk.* ‘solasa’

Azartasun *batez ere Bizk.* ‘ausartasun, ausardia’

Azartu *batez ere Bizk. da ad.* ‘ausartu’

azkortu, azkor(tu), azkortzen. *Bizk. da/du ad.* [lehen pasadan euskalkien aipamenik gabe, orain *Bizk.*]

B

barik *Bizk.*: argi barik. [lehen pasadan euskalkien aipamenik gabe, orain *Bizk.*]

Bariku Biz h. ostiral

Barraban *Bizk.* izond. ‘barrabasa’

Begirakune *Bizk.* ‘begirada’

Begitandu, begitantzen *batez ere Bizk.* zaio ad. ‘iruditu’ Zer begitantzen zaizu?

behargin *Bizk.* [lehen pasadan euskalkien aipamenik gabe, orain *Bizk.*]

Beharrizan *Batez ere Bizk.* ‘beharra, premia’

Beilegi, *Bizk.*

Belu *Bizk.* ‘berandu’

belutu, belu(tu), belutzen. *Bizk. da ad.* [lehen pasadan euskalkien aipamenik gabe, orain *Bizk.*]

Berakatz *Bizk.* ‘baratxuri’

Berbaldun *Bizk.* ‘berritsua’

berbatu, berba(tu), berbatzen. *Bizk. da/du ad.: Josetxo ez zegoen inorekin ezkontzeko berbatua. [lehen pasadan euskalkien aipamenik gabe, orain *Bizk.*]*

berbeta *Bizk.*

berbetan [lehen pasadan euskalkien aipamenik gabe, orain *Bizk.*]

Bere *Bizk.* h. ere

Berein *batez ere Bizk.* ‘asko, anitz’

Beresi *Bizk.* ‘txara, sastraka’

Berton *batez ere Bizk.*

Bertoko *batez ere Bizk.* [lehen pasadan sarrera moduan]

besteko *Bizk.*: zuk besteko indarra badu honek. [lehen pasadan euskalkien aipamenik gabe, orain *Bizk.*]

Bestera *batez ere Bizk.* ‘bestela’

Betsein Biz ‘begi-ninia’

Bitzuk *Bizk.*

Bizien *Bizk.* ‘minbizia’

Bizigura *Bizk.* iz. eta izond bizinahia’

Bizio 2 *Bizk.* ‘hesteetako zizarea’

Biztu, bizien; *batez ere Bizk. da/du ad. h. piztu*

Bolu *Bizk.* ‘errota’

D

Dandarrez *Bizk.* ‘arrastaka’

Deitu, dei(tu), deitzen *du/dio ad.* [orain: **deitu**, dei(tu), deitzen. *du (Ipar. eta Naf.)* eta *dio (Bizk. eta Gip.) ad.*]

Dindirri *Bizk.* iz.

Domeka *Bizk.* h. igande

Dongaro *Bizk.*

Droga 1 ‘sendagaia’, nerbio-sistema zentralari eragiten dion gaia: droga gogorak eta bigunak; 2 *Bizk.* ‘iskanbila, istilua’. (Hitz elkarketako lehen osagai gisa *droga* forma dagokio, ez **drogo*)

E

eder

eder egin [barrukoa azken bertsioan **bakarrrik: 1 *Bizk. zaio ad.: ez zitzaidan eder egiten gizagaixoari ogibidea kentzea. 2 *dio**** ad. ‘balakatu, losintxatu’

eder iritzi

eder izan, *da/zaio ad.*

Edozelan *Bizk.*

Egotaldi *Bizk.* h. egonaldi

Eguazten *Bizk.* h. asteazken

egubakoitz *Bizk.* h. ostiral

Eguen *Bizk.* h. ostegun

Ei *Bizk.* 'omen'

ekandu batez ere *Bizk.* iz. 'ohitura' [lehen pasadan euskalkien aipamenik gabe, sarrera hutsa]

Elai *Bizk.* 'enara'

Elizpe *Bizk.*

Elorrio *Bizk.* 'nekea, estualdia'

enparau *Bizk.* 'gainerakoa'

Eragon *Bizk.*: *lanari daragoio* ('lanean ari da')

Erbatz batez ere *Bizk.*: *erbatza bezain latza da; zuk horretaz ez dakizu erbatzik ere*

Erdu *Bizk.* 'zatoz(te)': *erdu nire Aitaren bedeinkatuok*

Eregi, eregiten *Bizk.* da ad. 'eraiki'

Eroan eroan, eroaten. 1 *Batez ere* *Bizk.* eta Zub. 'eraman'; 2 *Fis:* *beroa eroan; elektroiak eroan*

erratu, erra, erratzen. *Bizk.* du ad. 'huts egin' [lehen bertsioan euskalki aipamenik gabe, sarrera hutsa]

Erremuskada *Bizk.* 'purrustada'

Errime *Bizk.* izond.

Esakune *Bizk.* 'esaera'

Esangin *Bizk.* 'esaneko'

Eskegi, eskegi, eskegitzen *Bizk.* 'eseki'

Eskuma *Bizk.* h. eskuin

Eskutur *Bizk.* h. eskumutur

Etxagun *Bizk.* 'etxeko jauna'

Etxaguntza *Bizk.*

Eurrez *Bizk.* 'ugari'

Ezain *Bizk.* 'itsusi'

ezaindu, ezain(du), ezaintzen. *Bizk.* da/du ad. [lehen bertsioan euskalkien aipamenik gabe, sarrera hutsa]

ezaingarri *Bizk.* [lehen bertsioan euskalkien aipamenik gabe, sarrera hutsa]

ezaintasun *Bizk.* [lehen bertsioan euskalkien aipamenik gabe, sarrera hutsa]

ezeduki 1 izond. 2 iz. *Bizk.*

Ezelako *Bizk.* 'inolako'

Ezelan *Bizk.* 'inola'

Ezko 2 *Bizk.* izond. 'hezea'

Ezkotasun *Bizk.* 'hezetasuna'

Ezkotu, ezko(tu), ezkotzen *Bizk.* da/du ad. 'hezetu'

Eztegu *Bizk.* 'ezteiak'

Ezune *Bizk.* 'ezaldi'

G

Galanto *Bizk.* [lehen bertsioan euskalki aipamenik gabe, sarrera hutsa]

gangar *Bizk.* 1 iz. 'gandorra'. 2 izond. 'ergela, harroa' [lehen bertsioan euskalki aipamenik gabe, sarrera hutsa]

gangarkeria *Bizk.* [lehen bertsioan euskalki aipamenik gabe, sarrera hutsa]

Garagarri *Gip* eta *Naf.* h. ekain; *Bizk.* h. uztail

Garaitza batez ere *Bizk.* 'garaipena'

Garandu, garan garantzen *Bizk.* du ad. 'aleak kendu'

garbai *Bizk.* 'damua'

Garbaitu, barbai(tu) garbaitzen *Bizk.* da ad. 'damutu'

Garo 1 *Gip* 'ira, iratzea'; 2 *Bizk.* 'ihintza'

gatzatu 2 iz. *Bizk.* [lehen pasadan euskalkien aipamenik gabe, sarrera hutsa]

Gauzaez *Bizk.* izond

Gaztangin *Bizk.* 'gaztagilea'

Geun *Bizk.* iz. 1 'amaraun handia'. 2 'lausoa'

Geundu, geun(du), geuntzen; *Bizk.* da/du ad. 'lausotu, gandutu'

Ginara *Bizk.* 'txilarra'

Ginoan *Bizk.* 'neurrian, heinean': *ahal dugun ginoan saiatuko gara lana burutzen*

Gisats *Bizk.* h. isats

Gizaldra *Bizk.* 'giza taldea'

Gizateria *Bizk.*

Gonburu *Bizk.*, adlag 'mukuru'

Gosekil *Bizk.*

H

Hainbat .-en batez ere *Bizk.*: *hainbat lasterren erabaki*

Halan *Bizk.** e. hala

Haserrekuntza *Bizk.* 'haserrea'

Hegaz batez ere *Bizk.*

Hegazka batez ere *Bizk.*

Hegazkada batez ere *Bizk.*

Hegazkaldi batez ere *Bizk.*

Helduera *Bizk.*

Hiltamu *Bizk.* 'agonia'

hozkirri 2 *Bizk.* 'hotzikara' [sarrera berria. Aurreko bertsioan orain 'hozkirri 1' dena baino ez da egon]

Hur 2 *Bizk.* adlag 'hurbil, hurran'

I

Idun *Bizk.*

Iduneko *Bizk.* iz

Ikol *Bizk.* izond 'barne-hutsa'

Ikoldu, ikol(du) ikoltzen, *Bizk.* da/du ad.

Ikoltasun *Bizk.*

Ikoti *Bizk.* 'jauzia'

Ilunkera *Bizk.* 'ilunabarra, iluntzea'

Imilaun *Bizk.*

Imina *Bizk.*

Iminerdi *Bizk.*

Indaba *Biz:* *Phaseolus vulgaris*

Ira *Bizk.* 'iratzea'

Iretargi *Bizk.* 'ilargia'

Iruntz *Bizk.* h. ihintz

Isiotu, isio, isiotzen, *batez ere Bizk. du ad.*
'(argia, sua) piztu'

Isuski *Bizk.* 'erratza'

Itaurlari *Bizk.* 'itaurrekoa'

itogin *Bizk. Sin.* itaxur

**itoiti* e. itaxur, itogin [lehen azken berbaren
ostean Bizk. egoan eta orain ez. Kendu
den bakarra ete?]**

Itzarrik *Bizk.*

Ixi *Bizk.* 'ixo'

Izeko *Bizk.* 'izeba'

Izerdi(-)bitsetan *Bizk.*

Izerdi(-)lapetan *Bizk.*

Izerdi(-)uharretan *Bizk.*

J

Jadetsi, jadets, jadesten, *Bizk. du ad.* 'erdietsi,
loru'

Jagi, jagiten, *Bizk. da ad.* 'jaiki'

Jagon, jagoten, *Bizk. du ad.*

Jakituria *batez ere Bizk.*

Jas *Bizk. iz.:* *dantzan jasa dauka horrek*

Jausi, jaus, jausten, *batez ere Bizk. da ad.*

Jesarleku *Bizk.*

Jesarri, jesar, jesartzen, *Bizk. da/du ad*

Judegu *Bizk. h. judu*

K

Kaden *batez ere Bizk., izond.* 'ahula, argala'

Kadendu, kaden(du), kadentzen, *batez ere Bizk.*
da/du ad. 'ahuldu, argaldu'

Kadentasun *batez ere Bizk.* 'ahultasuna,
argaltasuna'

Kakarraldo *Bizk.* 'kakalardoa'

Kamino *Bizk. h.* 'errepide'

Kanpolarrosa *Bizk.*

Kardantxilo *batez ere Bizk.* 'karnaba'

**kardantxori Bizk. 'karnaba' [lehen bertsoian
sarrera bakarrik, euskalki aipamen
barik]**

Karu *Bizk.* 'garestia'

Katamixar *Bizk.* 'katagorria'

Katutu, katu(tu), katutzen, *Bizk. da/du ad.*
Lgart. 'mozkortu, horditu'

Karutu, karu(tu), karutzen, *Bizk. da/du ad.,*
'garestitu'

Kilimon egin *Bizk.* 'porrot egin'

kipula *Bizk. h.* tipula

kokolo *Bizk.*

Kopau *Bizk.* 'mokadua, ahamena'

Koxu *Bizk.* 'herrena'

Kristandade *Bizk.*

Kuma *batez ere Bizk.* Sehaska

Kurloi *Bizk.* 'txolarrea'

L

Lain *Bizk.* eta Gip. 'adina': *banai z hori egiteko
lain*

Lakar *batez ere Bizk.* 'zakarra'

Lakatz 1 *batez ere Bizk. izond.* 'latza'

Lakatz 2 *batez ere Bizk. iz.* 'gaztainaren
oskola'

Lako 1 *Bizk. h.* bezalako

Lantzean *Bizk.*

Lapatx *Bizk.* 'lapa-belarra'

Lapranean *Bizk.* 'zeharka'

Lar *Bizk.:* *ez dio geroari lar begiratu behar, lar
ondo ere; lar zorrotz erantzun zion;
beldur lar har ez dezaten*

Laratro *Bizk.* 'daratulu'

Larregi *batez ere Bizk.*

Lartxo *Bizk.* 'gehiegixo'

Laru *batez ere Bizk. izond. eta iz.* '(kolore)
horia'

Laskitu, laski, laskitzen, *Bizk. da/du., ad*
'hondatu'

Legegin *Bizk.* 'legegilea'

Legetxe *Biz.* 'bezalaxe'

Legez 1 'legearen arabera; 2 *Bizk.* 'bezala'

Lehengusina *Bizk.*

Lelo 2 *izond. batez ere Bizk.* 'ergela'

Lera 2 *batez ere Bizk.* 'grina'

Letxe *Bizk. h.* Legetxe, bezalaxe

Lez *Bizk. h.* Legez

Likin *Bizk.* 'itsaskorra, likatsua'

Loba *Bizk.*

Lorrin *Bizk. 1 izlag.:* *eguraldi lorrina; 2 iz.:*
satorrak soroan lorrinak egin ditu

Lorrindu, lorrin(du), lorrintzen, *Bizk. da/du*
ad.: *basatzen lorrindu; etxea eta*
ondasunak lorrintzen

Lotsabako *Bizk. izlag.*

Lotsari *batez ere Bizk., 1 'lotsa', 2 pl.* 'giza
ernalkinen ageriko zatia': *ikusitu zuen bere*
aitaren lotsariak agerian zeudela

Luki *Bizk.* 'azeria'

Lupetz *Bizk.* 'basa, lohia, lokatza'

Lupetza *Bizk.* 'basatza, lokatzia, lokatza dagoen
tokia'

M

Madura *batez ere Bizk.* 'padura'

Mailasto *Bizk.* 'artoaren lastoa'

Mailatune *Bizk.*

Mailuka 2 *Bizk. iz.* 'mailu txikia'

Mailuki *Bizk.* 'marrubia'

maiztu, maiz(tu), maizten. 1 *Batez ere Bizk.*
da/du ad. '(arropa) hondatu, higatu'. 2 *du*
ad. '(zerbait) maiz egin'

Makar 2 *Bizk. g. Er. Izond.* 'txikia, ahula'
mamurtu, mamur, mamurtzen. *Bizk. du ad.*
1 *Sin.* mastekatu, murtxikatu. 2

'hausnartu, gogoan erabili'

Mangolino *Bizk. Sin.* karrakela

Marapilo *Bizk.* 'korapiloa'

Marasma *Bizk.* 'armiarma'

Mardo *Bizk.* ‘mardula’
 Mardotasun *Bizk.*
 Mardotu, mardo(tu), mardotzen, *Bizk. da/du* ad.
 Matraka *Bizk.* herr. ‘istilua, iskanbila’
 Marti *Bizk.* h. Martxo
 Martitzen *Bizk.* h. Astearte
 Matxingorri *Bizk.* ‘marigorringoa’
 Mehaztu, mehaz(tu), mehazten, *Bizk. da/du* ad.
 ‘bakandu’
 Min 2 *Bizk.* ‘mihia’
 Moduztatu, moduzta, moduztatzen, *Bizk. da/du* ad.
 ‘zerbaiti itxura ona edo egokia eman’
 Mokil *Bizk.* ‘mokorra, zokila’
 Molokot egin *Bizk.* ‘porrot egin’
 Moltso *Bizk.* ‘multzo nahasia’
 moltsotu, moltso(tu), moltsotzen. *Bizk. da/du* ad.
 Moropilo *Bizk.* h. Korapilo
 Motroilo *Bizk.* 1 izond ‘potoloa’; 2 iz. ‘multzo nahasia’
 Muger 1 ipar. Izond.; 2 *Bizk.* ‘legarra’
 Mukur *Bizk.* ‘enborra’
 Murtik *Bizk.* ‘tutik’

N

Nahastatu, nahasta, nahastatzen, *batez ere Bizk. da/du* ad. ‘nahasi’
 Nabasai *Bizk.* ‘lau hortzeko golde(-)mota’
 nahi 1 iz. 2 *Bizk.* junt.
 nahi. nahi. *Bizk.:* *nahi txantxetan zoazela, nahi benetan zoazela.*
 Narra *Bizk.* h. Larru
 nasai 1 *Ipar.* ‘ugaria, zabala’. 2 *Bizk.* ‘lasaia’
 Nasaialdi *Bizk.*
 Nasaigarri *Bizk.*
 Nasaikeria *Bizk.*
 nasaitasun 1 *Ipar.* ‘ugaritasuna, joritasuna’. 2 *Bizk.* ‘lasaitasuna’
 Nasaitu, nasai(tu), nasaitzen, *Bizk. da/du* ad.
 Neba *Bizk.*
 Nongura *Bizk.*

O

Odoloste *Bizk. Sin.* odolki
 Ogasun 1 *Bizk.* ‘ondasuna’; 2 admin. ‘finantzak’
 Ogidun *Bizk.* ‘ogi-saltzailea’
 ogigazta *Bizk. Mustela nivalis. Sin.* erbinude
 Oinaztarri *batez ere Bizk.* ‘lurra jotzen djen tximista’: trumoiak hots egin *du* eta oinaztarria dator gure gainera
 Oinaztu *Bizk.* ‘tximista’
 Okada *Bizk.* ‘gorakoa’
 Okaran *Bizk.* ‘arana’
 Okasio 1 ‘aukera, era’; Gip. Herr. ‘liskarra’; 3 *Bizk.* ‘hileta’

Olgatu, olga, olgaten, *Bizk. da/du* ad.
 Ongin *batez ere Bizk. g.er.*, ‘ongilea’
 Opetsi, opets, opesten, *Bizk.*, dio ad. ‘opa izan’
 Oraindino *Bizk.* ‘oraindik’
 Orainen *Bizk.* ‘orina’
 Oraka adlag. *Bizk.* ‘oratus’
 orakada *Bizk.* iz. ‘besarkada’
 Orakarri iz. *Bizk.* ‘euskarria’
 Oratu 1 ora, oratzen, *Bizk.*, dio ad. ‘heldu’
 Ordu [kontuz]
 ordurik hona *Bizk.* ‘ordutik hona’
 Orkoro *Bizk.* ‘erpurua’
 Ortozik *Bizk.* ‘oinutsik’
 Ortu *Bizk.*
 Ortuari *Bizk.* ‘barazkia’
 Ortuzain *Bizk.* ‘baratzezaina’
 Osagile *Bizk.* ‘medikua’
 Osatu, osa, osatzen, 1 *du* ad. ‘osotasuna eman, oso bihurtu’, 2 *Bizk. da/du* ad. ‘sendatu’ 3 *Naf. du* ad. ‘zikiratu’
 Ostarku *Bizk.*
 Ostatari *batez ere Bizk.* h. Ostalari
 Ostendu, osten ostentzen, *Bizk. da/du* ad. ‘ezkutatu’
 Otoz otoan *Bizk.* ‘ezustean, ustekabea’
 Otu, otu, otutzen, *batez ere Bizk.*, zaio ad. ‘bururatu; gogoak eman’
 otzara *Bizk.* ‘otarrea, saskia’
 otzaragile *Bizk.*
 otzarakada *Bizk.*
 otzaratxo *Bizk.*

P

Padura *Bizk.*
 Pantaloi *Bizk.* ‘azpiko galtzak’
 Papao *Bizk.* ‘mamua’
 Paita *Bizk.* ‘ahatea’
 Palu *Bizk.* lagart.
 papargorri *batez ere Bizk.* ‘txantxangorria’
 para *Bizk.* ‘labea erabiltzen den pala’
 Patari *Bizk.* ‘piztia’
 Patin 1 *Bizk.* ‘putzu artifiziaia’
 Pekazto *Bizk.* ‘pekatsua’
 Pentzudan *Bizk.*; arazo hori nire pentzudan utz ezazue
 Pepelerdo *Bizk.* (irain-hitza)
 Pernil *Bizk.* ‘urdaiazpikoa’
 Peto 1 izond., *batez ere Bizk.* ‘berdina, erabatekoa’:aitaren petoa *da* seme gaztea; euskaldun petoa; azkoitiar petoa ; 2 iz. *Ipar.* ‘balio gutxiko dirua’, ‘hutsegitea’
 Pilo *batez ere Bizk.*
 Pizta *Bizk.* ‘makarra’
 Plaust! *Bizk.* interj. onomat.
 Plaustada *Bizk.* ‘jaustea, erortzea’
 Polito *Bizk.* ‘poliki, aski egoki’
 Postura *Bizk.* ‘apustua’
 Potin *Bizk.* (txalupa-mota)

Pozkari *Bizk.* ‘poza, alaitasuna’
 Presku *Bizk.* ‘mertzika’
 Pusla *Bizk.* ‘larru azaleko handitu urtsua’
 Puxika *Bizk.* ‘maskuria’

S

Sama *Bizk.* 1 ‘lepoa’, 2 ‘eztarria’
 Sano 1 izond.; 2 adlag. *Bizk.* adlag. herr. ‘oso; asko’
 sasitza *Bizk.*
 saskil *Bizk.* ‘narrasa’
 sastegi *Bizk.* ‘simaurtegia’
 satandera *Bizk.* ‘erbinudea’
 sats *Bizk.* ‘simaurrea’
 sein *Bizk.*
 seindun *Bizk.* ‘haurduna’
 seingintza *Bizk.* ‘haurgintza’
 seintxo *Bizk.*
 seintzain *Bizk.*
 seintzaro *Bizk.*
 sen 1 *Bizk.* ‘zentzu ona’: *ez dezagun sena gal;*
 2: *senak urrutiratzen gaitu arriskutik*
 senikera *Bizk.* ‘senidetasuna, ahaidetasuna’
 sikate *Bizk.* ‘lehortea’
 sikatu, sika, sikatzen, *Bizk. da/du ad.*
 siku *Bizk.* ‘lehorra’
 single *Bizk.* ‘sendotasunik gabea’
 sinistu *Bizk. eta Gip. du ad. h. sinetsi*
 sokorru *batez ere Bizk.* ‘laguntza’
 suete *Bizk.* ‘sukaldea’
 sunda *Bizk.* ‘usaina (gehienetan ez atsegina)’

T

taket *batez ere Bizk.*
 tanga 1 *Bizk.* ‘tanta’. 2 *Ipar.* ‘ezkila-hotsa’. 3
 (jantzi mota) **[nire oharra: tanga 2:
 guk ere kanpai tangadak]**
 tapotz *Bizk.* ‘tapoia, zipotza’
 tatarrez *Bizk.* ‘arrastaka’
 tato *Bizk.* ‘zati handia’: *okela-tatoa.*
 tegi iz. 1 ‘abere edo tresnenezako toki itxia’. 2
Bizk. g. er. ‘aldra, multzo handia’
 terreina *Bizk.* ‘garbitzeko ontzia’
 tertzio *Bizk.* ‘unea, puntua’
 tertzioan ‘neurri egokian’
 testigutza *Bizk.* ‘lekukotasuna’
 testulari *Bizk.* ‘elkarrizketan, pasarte
 errimadunak lotzen saiatzen dena’
 tirabira egin *Bizk.* ‘(itsasontziak) irauli’
 trabes 2 *Bizk.* adlag. h. trebes
 tragatu, traga, tragatzen. *du ad. 1 Gip. Zah.*
 ‘irentsi’. 2 *Bizk. Lgart.* ‘hil (batez
 ere animaliak)’
 trankart *Bizk.* ‘iruzurra’
 trankart egin *Bizk. g. er.*
 trikimako *Bizk. pl.* ‘zurezko zangoak’

trimindu, trimin, trimintzen. *Bizk. du ad.*
 ‘suntsitu, desegin, birrindu’
 troinu *Bizk.* ‘korapiloa’
 trokatu, troka(tu), trokatzen. *Bizk. da/du ad.*
 ‘(oinak eta) bihurritu’
 trumonada *Bizk.* ‘trumoia’
 trumonira *Bizk.* ‘San Juan iratzea’
 truxu *batez ere Bizk.* ‘euri-jasa’
 tuntur 1 *Bizk.* 1 iz. ‘muturra’. 2 izond.
 ‘kakotua, makurra’
 txakil *Bizk. g. er.* ‘ahula’
 txanka 1 *Bizk.* ‘hanka’. 2 pl. ‘makuluak’. 3
 (karta)
 txaplata *Bizk.* ‘enplastua’
 txapligu *Bizk.* ‘suziria’
 txarriboda *Bizk.*
 txarto *Bizk.*
 txatxala *Bizk.* ‘mamala’
 txatxar *Bizk.* ‘hutsala’
 txerri *Sus scrofa*
 txerri(-)bazka
 txerri-jan
 txerri(-)korta *Bizk.*
 txetxu *Bizk.* ‘eduki-neurri zaharra, pinta-
 laurdena’
 txiker *Bizk.* ‘txikia’
 txikertu, txiker(tu), txikertzen. *Bizk. da/du ad.*
 txiko *Bizk.* ‘moxala’
 txikot *Bizk.* ‘soka lodia’
 txindor *Bizk.* ‘txantxangorria’
 txinget *Bizk.* ‘kisketa’
 txiribiri 1 *Bizk.* ‘tximeleta’. 2 ‘txirbila, txirlora’
 txirlora *Bizk. Sin.* txirbil
 txirpi *Bizk.* ‘landareen mintegia’
 txirritxirri *Bizk.* ‘kilkerra’
 txiza *batez ere Bizk.*
 txiza egin
 txo *Bizk.* ‘mutilentzako dei-hitza’
 txu *Bizk.* ‘txistua, listua, tua’

U

udagoien *Bizk.* ‘udazkena’
 udalehen *Bizk.* ‘udaberria’
 ugaraxo *Bizk.* ‘igela’
 ugazabandre *Bizk.*
 uger *Bizk.* 1 ‘herdoila’: *ugerrak hartu dizkio*
horri bere ondasunak. 2 ‘zolda’. 3*
 e. igeri
 ugerdo *Bizk.* izond. ‘zikina’
 ugertsu *Bizk.*
 ugertu, uger(tu), ugertzen. *Bizk. da/du ad. 1*
 ‘herdoildu’. 2 ‘zikindu’
 ui *Bizk.* ‘bikea’
 ulu *Bizk.*
 umegorri *batez ere Bizk. Pei.*
 umekondo *Bizk.*
 umel *Bizk.* izond. 1 ‘(fruitu) heldu-heldua’. 2
 ‘hezea’

umeldu, umel(du), umeltzen. *Bizk. da/du ad.*
 umeteria *Bizk.* ‘ume-taldea’
 unada *Bizk.* ‘denboraldia, bolada’
 upa *Bizk.* ‘upela’
 upagin *Bizk.* ‘upelgilea’
 urkuldu, urkul, urkultzen. *Bizk. du ad.* ‘aletu,
 aleak kendu’
 urra *Bizk.* interj. ‘purra’
 urregin *Bizk.* ‘urregilea’
 urregorri batez ere *Bizk.* ‘urrea’
 urrezuri batez ere *Bizk.* ‘zilarra’
 ut *Bizk.* ‘utikan’; *ut hortik!*; *ut, ut, ut.*
 ux *Bizk.* interj. ‘etxeko abereak uxatzeko hitza’
 uzi *Bizk. g.g.er.* ‘grina, irrika’
 uzker *Bizk. eta Ipar.* ‘puzkerra’

Z

zaldito *Bizk.* ‘zaldi handia’
 zamar 2 *Bizk.* ‘izpia; zakarra’
 zamau *Bizk.* ‘mahai-zapia’
 zantar *Bizk.* izond.
 zantarkeria *Bizk.*
 zantzo *Bizk.* ‘irrintzia’
 zaparrote *Bizk.* ‘lodi eta garaiera txikikoa’
 zapazto *Bizk.* ‘narrasa’
 zapotz *Bizk.* ‘zipotza’
 zaputz 2 *Bizk.* ‘lepondoa’; *zaputzetik oratu.*
 zarama *Bizk.* ‘zaborra’
 zaran *Bizk.* ‘saski handia’
 zarbo 2 *Bizk. g.er.* ‘maltzurra’
 zarden *Bizk.* ‘zardaia, liraina’
 zarrada batez ere *Bizk.* ‘zirrara’
 zarraparra batez ere *Bizk.* ‘zarata’
 zarratu 1, zarra, zarratzen. *Bizk. du ad.* ‘itxi’;
 ‘bildu, laburtu’; ‘(apustua) egin’

zarta 2 *Bizk. g.er.* ‘makila, zigorra’
 zazpisukalde *Bizk. g.er.* ‘*Bizk. arroia*’
 zeden 2 *Bizk.* ‘pipia’
 zegan *Bizk.* ‘zenbatean, zenbat dirutan’; *zegan*
erosi dituzu oilaskoak?
 zeintzuk batez ere *Bizk.* ‘zein’
 zelako *Bizk.* ‘nolakoa’
 zelan *Bizk.* ‘nola’
 zelanbait *Bizk.* ‘nolabait’
 zelataka *Bizk. g.er.* ‘zelatan’
 zemendi *Bizk.* ‘azaroa’
 zergura *Bizk.* ‘zernahi’
 zezeil *Bizk.* ‘otsaila’
 zi 1 *Zub.* ‘ezkurra’. 2 *Bizk.* ‘ihia’
 zirin 1 iz. ‘hegaztien gorotza’; ‘gorotz mehea’.
 2 izond. *Batez ere Bizk.*
 ‘zirikatzailea’
 zirkin batez ere *Bizk.* ‘higidura txikia’
 zirkin egin: *zirkinik ere ez du egin.*
 zirujau *Bizk. Zah. iz.* ‘barberua’
 zitatu 2, zita(tu), zititzen. *Bizk. du ad.*
 ‘zirikatu, xaxatu’
 zoldu, zoldu, zoltzen. *Bizk. da/du ad.*
 zorritzto *Bizk.* ‘zorritsua’
 zuntzun izond. 1 *batez ere Ipar.* ‘ergela’. 2
batez ere Bizk. ‘tuntuna’
 zurda 2 *Bizk. g.er.* ‘izotza’
 zurkulu *Bizk.* ‘zokoa’
 zurrust *Bizk.* onomat.
 zutundu, zutun, zutuntzen. *Bizk. da/du ad.*
 ‘zutitu’
 zutunik *Bizk.* ‘zutik’
 zuzitu, zuzi, zuzitzen. *Batez ere Bizk. du ad.*
 ‘birrindu’

2. *Gip.* erreferentziak (beltzez azken bertsioan aldatu dutenak)

A

abelera *Gip.* 'egoera' [lehen bertsioan aipamen barik]

ahuldade *Gip.* [lehen bertsioan aipamen barik]

ailegatu, ailega, ailegatzten. *Batez ere Gip. eta Naf. da ad. Herr.* 'iritsi, heldu' [lehen bertsioan euskalki aipamen barik]

apartatu, aparta, apartatzen. *du ad. Lgart.* 1 *Gip.* eta *Bizk.* 'aukeratu'. 2 'bereizi'

atotsi, atots(i), atosten. *Gip.* 1 *dio ad.* 'deitu'. 2 *du ad.* 'erakarri, onartu' [lehen bertsioan aipamen barik]

Atzen *Bizk.* eta *Gip.* 'azkena'

B

Bailara *Gip.* 'eskualde txikia' [azken bertsioan ondokoa kendu egin da: (*ez da* = 'ibarra', 'harana')]

barrunda izan. *Gip. du ad.* 'barrundatu' [lehen bertsioan aipamenbarik]

Basur *Gip.* 'ihintza' *Ipar.* 'ur zikina'

Bederik *Gip.* 'bederen'

Behatz 1 'beheko hatza' 2 *Gip.* eta *Naf.* 'hatza' 3 *Lap.* 'azazkala'

Belaze *Gip.*

Beta *batez ere Gip.* 1 'astia, denbora librea'; 2 'denbora'; 3 'aukera'

Bizki *Gip.* *h.* biki

Borobil *Gip.* eta *Naf. h.* biribil

Buruzpide *Gip. h.* Burubide

D

Deitu, dei(tu), deitzen *du/dio ad.* [orain: deitu, dei(tu), deitzen. *du (Ipar. eta Naf.)* eta *dio (Bizk. eta Gip.) ad.*]

E

Esnatu, esna(tu), esnatzen. *Batez ere Gip.* 'iratzarri'

F

Fio izan *Gip. da ad. Lgart.* [eta *fidatu* eta *fida izan* ere badatoz]

Flakia *batez ere Gip.* herr

G

Gainontzean *Gip.* eta *Naf. h.* Gainerakoan

Gainontzeko *Gip.* eta *Naf. h.* gainerako

Gajo *Gip.* (emakumezkoei dagokie)

Garagarril *GN. h.* ekain; *Bizk. h.* uztaile [orain: garagarril 1 *Gip. eta Naf. h.* ekain. 2 *Bizk. h.* uztaile]

Garro 1 *Gip.* 'ira, eratzeta'; 2 *Bizk.* 'ihintza'

H

Harrapazka *Gip.* eta *Naf. h.* harrapaka

I

Iaio *Gip.* eta *Naf.* (bi silabatan esaten da)

Ilbeltz *Gip.* eta *Naf. h.* Urtarril

J

Jela *Gip.*

Jelatu, jela(tu), jelatzen, *Gip. da/du ad.* 'izoztu'

K

Kardaba *Gip.* 'kezka, egonezina'

Kilima *Gip.* 'kilika, kili-kilia'

Kilimakor *Gip.* 'kilikorra'

Kilimatu, kilima(tu), kilimatzen, *Gip.* 'kilikatu'

Kojo *Gip. H.* herren

Komenentzia *Gip.* herr 'aukera ona'

Kondar *Gip.* 'hondarra, hondakina'

Korrika *Gip.*

Korrikalari *Gip.*

kupitu, kupi, kupitzen. *Gip. da/du ad. h.* gupidatu

Kuxidade *Gip. Lgart.* 'txukuntasuna'

L

Lain *Bizk.* eta *Gip.* 'adina': *banaiz hori egiteko lain*

Laino 1 'behe-lainoa'; 2 *Gip. Batez ere, h.* Hodei

Linai *Gip.* edo *Naf.* 'gorua'

Lizentzi izan *Gip.* Herr *h.* Zilegi izan

M

mami 2 *iz. Gip.* 'gatzatua, gaztanbera'. 3 *izond.:* *adiskide mamia.* [lehen bertsioan aipamen barik]

Mamorro *Gip.* 'zomorroa'

Marmario *gip.* 'marmarra'

mitxirrika *Gip. h.* tximeleta

O

Oinazkar *Gip.* 'oinaztarria'

Okasio "aukera, era", 2 *Gip.* herr. 'liskarra'; 3 *Bizk.* 'hileta'

Ordeka *Gip. Iz.* 'ordokia, eremu laua'

Osotoro *Gip.* 'osoki'

P

Pijo *Gip.* 'trebea, behar bezalakoa': andre prestu eta pjoa; Bautista Basterretxe mutiko pjoa

Pusketa *Gip.*

pusketaka *Gip.* [lehen bertsioan aipamen barik]

Pusketatxo *Gip.*

S

Samalda *Gip.* ‘aldra, talde handia’

sesio *Gip.* eta *Naf.* ‘liskarra’

setoso *Gip. Herr.*

sinistu *Bizk.* eta *Gip. du ad. h. sinetsi*

sona *Gip. Herr.* ‘ospea, omena’

sonatu izond. *Gip. Herr.* ‘entzutetsua’

surmur *Gip.* ‘zurumurrua’

T

total 1 *Ipar.* ‘laxoa, zabarra’. 2 ‘osoa, erabatekoa’

total egin *Gip. Herr.* ‘mozkortu’

(*batez ere* partizipio moduan erabilia): *total egina zegoen.*

tragatu, traga, tragatzen. *du ad. 1 Gip. Zah.* ‘irentsi’. 2 *Bizk. Lgart.* ‘hil (*batez ere* animaliak)’

trantsitu *Gip.* ‘korridorea’

tresabi *Gip.* ‘ganbela, aska’

txalburu *Gip.* ‘zapaburua’

txarranpin *Gip.* ‘elgorria’

txarro *Gip.* ‘pitxerra’

3. Zubererako erreferentziak

A

Adelatu, adela, adelatzen *batez ere* Zub ‘prestatu, apailatu’

Ahuñe Zub h. Antxume

Arizale Zub ‘aktorea’ (pastorala)

Ate 2 Zub meta, pila

B

Bedatse *batez ere* Zub

Bekaizkeria Heg eta Zub

Belagile *batez ere* Zub ‘sorgina’

Bereber Zub 1 ‘bakarrik’ adlag bereber bizi *da* 2 izond ‘berezi, beregain’ hiru pertsona bereber

E

Eroan, eroan, eroaten. 1 *batez ere Bizk.* eta Zub:ik eraman; 2 Fis beroa eroan; elektroiak eroan

G

Gogatu *batez ere* Zub ‘norberaren iritzira erakarri’

H

Haboro Zub

txekor *Gip.*

txermen *Gip.* ‘udarea, madaria’

tximu *Gip.* h. **tximino**

txopin 1 *Gip.* ‘litro-erdia’

U

udara *Gip.* ‘uda’

ukalondo *batez ere Gip.* ‘ukondoa’

X

xakel *Gip.* ‘igela’

Z

zahardade *Gip.* ‘zahartzaroa’

zanpatu, zanpa, zanpatzen. *du ad. 1* ‘jo, jipoitu’. 2 *Gip. g.er.* ‘zapaldu’

zarrakatu, zarraka, zarrakatzen. *Gip. da/du ad.* ‘arrakalatu’

zarratatu, zarrata, zarratatzen. *Gip. eta Naf. du ad.* ‘urratu’

zeinen *batez ere Gip.*

zimitorio *Gip.* 1 *Zah.* ‘hilerria’. 2 ‘elizari atxikitako aterpea’

zintzilika *Gip.* ‘zintzilik’

Hatsarre Zub-Am *batez ere*

Hedailo Zub ‘auspez, luze-luze etzanda’

Heldubada Zub ‘beharbada’

Herots Zub ‘zarata’

Hiro Zub ‘zornea’

Hiroarazi Zub hiroaraz, hiroarazten

Hirodura Zub

I

Ilaintsa Zub ‘irua’

J

Jargia Zub *batez ere* ‘jarlekua’

Jesan, jesa(i)ten, Zub *du ad* ‘maileguz hartu’

K

Kantore Zub *batez ere*, ‘kanta, kantua’

Keheila Zub. ‘kereta’

Kobla Zub. H. Kopla

Koblakari Zub h. Koplari

Koblari Zub h. koplari

Koblatu Zub. H

L

Leinuru Zub *batez ere* ‘izpia, distira’

M

Malerus Zub. H. malurus
 Manex Zub.
 Maruga Zub. ‘arbolako masusta’
 Marugatze Zub. ‘masustondoa’
 Ments 1 Ipar. Izond, 2 Zub. Iz. ‘eskasia, hutsa’
 Ments izan Zub. ‘falta izan, eskas izan’
 Mingar Zub. ‘mingotsa, garratza’
 Mixkandi Zub. ‘morroia, zebitzaria’

N

Naba 1 G er ‘laua, zelaia’; 2 Zub. ‘ibarra’
 Nabasi Zub. Izond.
 Neskenegun Zub. ‘larunbata’

O

Ohil Zub. ‘basa, basatia’
 Ohildu, ohil(du), ohiltzen, Zub, *du* ad. ‘egotzi, bota’
 Otoitu, otoi, otoitzen *batez ere* Zub. *Du* ad. ‘otoiztu’

P

Pasta 1 Zub ‘lan bat egiteko behar diren ekaiak’
 Petxa 2 Zub g. Er ‘hutsa, akatsa’
 Pezu Zub iz. Eta izond. ‘pisua’
 Pikarraiz Zub. Adlag. ‘bilusik’. Pikarraiz ezarri zuten
 Prefosta Zub. ‘dudarik gabe’

S

sirats Zub. ‘patua, zoria’

T

tai gabe *batez ere* Zub. ‘gelditu gabe, atertu gabe’
taka Zub. ‘orbana’
teiu Zub. ‘zikina, lohia’
teiutu, teiu(tu), teiutzen, Zub. *da/du* ad. ‘zikindu’
tini Zub. ‘goiko aldea’

tona 2 Zub. ‘orbana’

tonatu, tona(tu), tonatzen, Zub. *da/du* ad. ‘orbandu, lohitu’

trebuku *batez ere* Zub.

turbustu, turbuts/turbustu, turbusten, Zub. *da/du* ad. ‘uhertu, arretu’

txanpa 2 Zub. ‘zaunka’

txarpoil Zub. ‘ezkaia’

U

uhaitz Zub. ‘ibaia’

uharroila Zub. ‘erretena, ubidea’

urdaki Zub. ‘urdaia’

urtekal Zub. adlag. ‘urtero’

urrendu, urrent, urrentzen, Zub. ‘bukatu, amaitu’

urxapal Zub. ‘usapala’

X

xabor 1 iz. *Ipar. Adkor.* ‘zaborra’. 2 izond. Zub. ‘hauskorra’

xeheka Zub. ‘kopuru txikitan (erosi, saldu)’

xenda *Naf.* eta Zub.

Z

zaflatu, zafla(tu), zaflatzen, *Batez ere* Zub. *du* ad. ‘masaileko (leun) bat eman’

zeinare Zub. *Zah. h. seinale*

zentzordatu, zentzorda, zentzordaten, *Batez ere* Zub. *da/du* ad. ‘nahasi, asaldatu’

zetatxu Zub. ‘zetabea’

zi 1 Zub. ‘ezkurra’, 2 *Bizk.* ‘ihia’

zohardi Zub. 1 iz. ‘oskarbia’, 2 izond.: *zerua zohardi zen; begitarte zohardi batez so egiten.*

zorobilatu, zorobila, zorobilatzen, Zub. *da/du* ad. ‘zorabiatu’

zotukatu, zotuka, zotukatzen, *Batez ere* Zub. *da/du* ad. ‘higitu, mugitu’

zuhain 1 *batez ere* Zub. ‘zuhaitza’. 2 *Ipar.* ‘(ganadu-)bazka’

II. ERANSKINA: ‘Bizkaieratik baturako ekarpenaren hasiera: lexikoa’ txostenaren azterketa

HIZTEGI BATUA: EUSKALKIEN AIPAMENEN AZTERKETA

TAULA HAU BERRITU BEHAR DA (Bizk. eta Gip. eginda, Zub. falta)

	BIZK.	GIP.	ZUB.
A	24	6	4
B	29	10	4
C	-	-	-
D	6	1	-
E	40	1	1
F	-	2	-
G	21	5	1
H	11	1	8
I	24	2	1
J	9	2	2
K	20	11	6
L	31	4	1
M	30	2	8
N	13	-	3
O	35	4	3
P	25	4	5
Q	-	-	-
R	-	-	-
S	23	8	1
T	46	12	11
U	27	2	6
X	-	1	3
Z	43	7	9
GUZTIRA	457	77	77

‘Bizkaieratik baturako ekarpenaren hasiera: lexikoa’ txostenaren azterketa
--

a) Hiztegi batuan euskalki zehaztasun barik agertzen diren berbak

Abaro	Berbaro	Jaseko	Ospel
Adar	Bipil	Jatun	Oste
Agiraka egin	Dontsu	Jite	Ostean
Aitajaun	Ederto	Kirikino	Ostera
Albait (lasterren)	Edonoiz	Koinatu	Osterantzean
Albo	Edonon	Koinata	Otsein
Alborengo	Edonor	Koipekeria	Papar
Aldats	Egundo	Koipezto	Paratu
Altzari	Egundoko	Koldar	Potxolo
Amaiera	Erkin	Laga	Pozarren
Amaitu	Ernegatu	Lantzean behin	Sai
Amama	Eroapen	Laztan	Sakatu
Amandre	Erpuru	Lei	Sasi-eskola
Amaraun	Erru	Leitu	Senti(tu)
Andrakila	Ezkaratz	Lohi	tripala
Antza	Eztitu	Loitu	Troka
Apurtu	Ganora	Lor	Txatal
Arasa	Garbatu	Lupu	Tximino
Arean	Geriza	Lurrun	Txingar
Arerio	Gerizpe	Lurrundu	Txiro
Artazi	Gogaitu	Madari	Txitean-pitean
Artega	Gogait egin	Makal	Txolin
Artegatu	Gogait eragin	Menturaz	Txolin(du)
Artez	Goien	Mihimen	Txotxolo
Arteztu	Gomuta	Morro	Txutxu-mutxuka
Astiro	Gomutatu	Morrosko	Ugazaba
Astun	Gorpu	Murgildu	Ume
Aurki	Gura	Mutxikin	Umemoko
Baino	Guraizan	Nagiak atera	Umekeria
Barren	Hain... egunetan /	Negargura	Umo
Barru	etxetan	Neskatila	Zapaburu
Basa	Hats	Noiz edo noiz	Zekor
Behar	Hobeto	Non edon non	Zemai
Behar egin	Ikusmira	Nor edo nor	Zenbat-gura
Behar izan	Ikusmiratu	Okela	Zer edo zer
Beharleku	Irabiatu	Okertu	Zeregin
Behatz	Irribarre	Olgeta	Zintzoro
Bekoki	Itaundu	Ondo	Zirimiri
Berariaz	Jagole	Opa izan	
Berba	Jai	Opatu	
Berba egin	Jaramon egn	Oskol	

‘Bizkaieratik baturako ekarpenaren hasiera: lexikoa’ txostenaren azterketa
--

b) Hiztegi batuan forma aldatuz onartutako berbak (forma desberdina edo kategoria gramatikal desberdina)

(berrikus)

Aitita	aitaita
Apur baten	apur
Apurka-apurka	apurka
Barruntatu	barrundatu
Berbako izan	berbako
Berbotsa	berbots
Doe	e dohain
Donga (deunga)	donge
Drogan ibili	droga
Ekandu (ad.)	ekandu (iz.)
Endakatu	endekatu
Erazo	arazi
Erren	herren
Errenka ibili	herrenka
Firu	firu* e. piru
Ganorabako	ganoragabe
Gatx	gaitz
Gogoko izan	gogoko
Gorta	korta
Haintzat hartu	aintzat hartu
Kokot	kokote
Konort(e)	konorte
Laburto	laburtxo
Lei egin	leia egin
Mendu	mendu
Mizkin	mizkin(du)
Motx	motz
Piti(n) bat	pitin
Pitika-pitika	pitinka-pitinka
Uma(tu)	umo(tu)
Xera	txera
Zema(tu)	zemai(tu)

‘Bizkaieratik baturako ekarpenaren hasiera: lexikoa’ txostenaren azterketa

c) Hiztegi Batuan *Bizk.* ezaugarriagaz agertzen diren berbak

abade	lar	sama
arrakala	laskitu	sats
autu	legez 2	sein
barik	lehengusina	seintzain
beilegi	likin	suete
belu	lorrin	sunda
berbaldun	lorrindu	tertzio
berbatu	luki	testulari
berbeta	mailuki	troinu
bolu	mamurtu	trokatu
edozelan	neba	txaplata
elai	neba-arrebak	txarriboda
erdu	okaran	txarto
ezain	olgatu	txatxar
ezaindu	oratu	txiker
garo 2. ‘ihintz’	ortu	txindor
gatzatu	ortuari	txirlora
geun	ostarku	txu
geundu	ostendu	udagoien
ginarra	otu	uger
idun	pantaloiak	ugerdo
izeko	papao	ugertu
jadetsi	patari	zapazto
jagi	pernil	zelan
jagon	polito	zergura
jas	presku	zoldu

‘Bizkaieratik baturako ekarpenaren hasiera: lexikoa’ txostenaren azterketa

d) Hiztegi batuan ‘Bizk.’ izan eta forma desberdina dutenak

berrikus

proposamena	HB
Drogan ibili	droga 2 ‘iskanbila’
Gauzeztan	gauzaez
Saskel	saskil
Ugazabandra	ugazabandre
Unekada	unada
Zaputzetik ora(tu)	zaputz 2 lepondoa

“Bizk.” ezaugarririk gabe

ahozpez	ahuspez
arditxakur	ardi(-)txakur
barriz	berriz
erazo	arazi
d	

‘Bizkaieratik baturako ekarpenaren hasiera: lexikoa’ txostenaren azterketa
--

e) Hiztegi batuan ‘*batez ere Bizk.*’ ezaugarriagaz agertzen diren berbak

andrazko	lakatz 2
atsitu	larregi
atzazal	laru
azartasun	lelo 2
azartu	lera 2
begitandu	lotsari
beharrizan	madura
berrein	maiztu
berton	nahastatu
bertoko	oinaztarri
bestera	ongin
biztu	ostatari
ekandu	otu
erbatz	papargorri
eroan (Bizk. eta Zub.)	peto
garaitza	pilo
hainbat ... -en	sokorru
hegaz	taket
hegazka	truxu
hegazkada	txiza
hegazkaldi	umegorri
isiotu	urregorri
jakituria	urrezuri
jausi	zarrada
kaden	zarraparra
kadendu	zeintzuk
kadentasun	zirin 2
kardantxilo	zirkin
kuma	zuntzun 2
lakar	zuzitu
lakatz 1	

‘Bizkaieratik baturako ekarpenaren hasiera: lexikoa’ txostenaren azterketa

f) Hiztegi batuan agertzen ez diren berbak (89 berba)

Abat	Haren batean
Abazuza	Inetazi
Afrontu	Itu
Ailubeta	Jakan
Aitaxe	Katamaila
Albate	Kipur
Albolagun	Koiu
Aldra	Kopin
Amata(tu)	Lantzar
Amaxe	Largu
Apara(tu)	Laski
Apatz	Likin(du)
Aratinik	Lotin
Arrakada	Lotsarren
Asago	Mando
Astegoien	Menda(tu)
Astin	Mizkinkeria (mizkin(du) bai)
Ataza	Morroskana (morrosko bai)
Atoan	Motxikin
Atunburu	Motz
Atzamarburu	Nontzebarri
Atzbizar	Okelu
Aurbehera	Ortulau
Aurki ‘seguru asko’	Ortusantu
Bako	Pitxin
Basatza	Saltai
Basi(tu)	Sats eginda
Batu-banatu izan	Sein-jagole
Batzen(du)	Txori-jagole
Begitxindor	Txotor
Beinke	Txutxu
Berbakizun	Ugerrak hartu
Berbaldi	Ugerrak jan
Bizardo	Ugerrak kendu
Drogoso	Upelako..
Edola	Urak hartu
Eranta(tu)	Uriola
Erduze	Zapa-zapa ibili
Ernekatz	Zartziluak
Eskopolota	Zirin-zirin
Garbikuzi	Zirinko
Gesu baten	
Halandaze	

c) Hiztegi batuan euskalki zehaztasun barik agertzen diren berbak

Abaro	Egundo	Lei	Tximino
Adar	Egundoko	Leitu	Txingar
Agiraka egin	Erkin	Lohi	Txiro
Aitajaun	Ernegatu	Lohitu	Txitean-pitean
Albait (lasterren)	Eroapen	Lor	Txolin
Albo	Erpuru	Lupu	Txolin(du)
Alborengo	Erru	Lurrun	Txotxolo
Aldats	Ezkaratz	Lurrundu	Txutxu-mutxuka
Altzari	Eztitu	Madari	Ugazaba
Amaiera	Ganora	Makal	Ume
Amaitu	Garbatu	Menturaz	Umekeria
Amama	Geriza	Mihimen	Umemoko
Amandre	Gerizpe	Morro	Umo
Amaraun	Gogaitu	Morrosko	Zapaburu
Andrakila	Gogait egin	Murgildu	Zekor
Antza	Gogait eragin	Mutxikin	Zemai
Apurtu	Goien	Nagiak atera	Zenbat-gura
Arasa	Gomuta	Negargura	Zer edo zer
Arean	Gomutatu	Neskatila	Zeregin
Arerio	Gorpu	Noiz edo noiz	Zintzoro
Artazi	Gura	Non edo non	Zirimiri
Artega	Gura izan	Nor edo nor	
Artegatu	Hain.. egunetan /	Okela	
Artez	etxetan	Okertu	
Arteztu	Hats	Olgeta	
Astiro	Hobeto	Ondo	
Astun	Ikusmira	Opa izan	
Barren	Ikusmiratu	Opatu	
Barru	Irabiatu	Oskol	
Basa	Irribarre	Ospel	
Behar	Itaundu	Oste	
Behar egin	Jagole	Ostean	
Behar izan	Jai	Ostera	
Beharleku	Jaramon egin	Osterantzean	
Behatz	Jaseko	Otsein	
Bekoki	Jatun	Papar	
Berariaz	Jite	Paratu	
Berba	Kirikino	Potxolo	
Berba egin	Koinatu	Pozarren	
Berbaro	Koinata	Sai	
Bipil	Koipekeria	Sakatu	
Dontsu	Koipezto	Sasieskola	
Ederto	Koldar	Senti(tu)	
Edonoiz	Laga	tripala	
Edonon	Lantzean behin	Troka	
Edonor	Laztan	Txatal	

III. ERANSKINA

Hiztegi Batuan *Bizk.* Erreferentzia izan baina Mendebaldeko proposamenean agertzen ez diren berbak (guztira 334 berba)

* beltzez bigarren irakurraldian aldatutako berbak

A

Adin 2 *Bizk.* zah. ‘adimen’
Aiutu izond *Bizk.*
Akabu *Bizk.* ‘amaiera’
Andrazko batez ere *Bizk.*
Alatu, ala(tu), alatzten *du ad Bizk.* ‘sufritu’
Apartatu 1 G-B ‘aukeratu’
Arrakalatu, arrakala(tu), arrakalatzten *Bizk.*
Arrasti *Bizk.*
Astitsu *Bizk.*
Atrapatu *Bizk.* (berria) h. Arrapatu
Atsitu *Bizk.*
Atzen B-G h. Azken
Auma *Bizk.* h. Antxume
Auska *Bizk.*
 Auskan egin: borrokan egin
Azartasun *Bizk.* batez ere h. Ausartasun,
 ausardia
Azartu *Bizk.* batez ere h. Ausartu
Azkortu, azkor(tu), azkortzen. *Bizk da/du ad.*

B

Bariku Biz h. ostiral
Barraban *Bizk.*
Belutu, belu(tu), belutzen. *Bizk. da ad.*
Begirakune *Bizk.* h. begirada
Berakatz *Bizk.* h. baratxuri
Bere *Bizk.* h. ere
Berein batez ere *Bizk.*
Beresi *Bizk.*
Berton (batez ere *Bizk.*)
Bertoko (batez ere *Bizk.*)
Besteko *Bizk:* zuk besteko indarra badu honek
Bestera (batez ere *Bizk.* ‘bestela’)
Betsein Biz h. begi-nini
Bitzuk *Bizk.*
Bizien *Bizk.* h. minbizi
Bizigura iz izond *Bizk.* bizinahi iz izond
Bizio 2 *Bizk.* hesteetako zizarea
Bitzu, biztu, bizien; batez ere *Bizk.* h. piztu

D

Dandarrez *Bizk.* h. arrastaka
Dindirri *Bizk.*
Domeka *Bizk.*

E

**Eder egin *Bizk.* zaio ad.: ez zitzaidan edeer
 egiten gizagaixoari ogibidea kentzea**
Egotaldi *Bizk.* h. egonaldi

Eguazten *Bizk.* h. asteazken

Egubakoitz *Bizk.* h. ostiral

Eguen *Bizk.* h. ostegun
Ei *Bizk.* h. omen
Elizpe *Bizk.*
Elorrio *Bizk.* ‘nekea, estualdia’
Eragon *Bizk.:* lanari daragoio, ‘lanean ari da’
Erbatz batez ere *Bizk.:* erbatza bezain latza da;
 zuk horretaz ez dakizu erbatzik ere
Eregi *Bizk.* h. eraiki
Eroan eroan, eroaten. 1 *Batez ere Bizk.* eta Zub:
 ik eraman; 2 Fis: beroa eroan; elektroiak
 eroan

Erratu, erra, erratzen. *Bizk. du ad.* ‘huts egin’

Erremuskada *Bizk.* h. purrustada
Errime *Bizk.*
Esakune *Bizk.* ‘esaera’
Esangin *Bizk.* ‘esaneko’
Eskegi, eskegi, eskegitzen *Bizk.*, -eseki-
Eskuma *Bizk.* h. eskuin
Eskutur *Bizk.* h. eskumutur
Etxagun *Bizk.* ‘etxeko jauna’
Etxaguntza *Bizk.*
Eurrez *Bizk.* ‘ugari’
Ezaingarri *Bizk.*
Ezaintasun *Bizk.*
Ezelako *Bizk.* ‘inolako’
Ezelan *Bizk.* ‘inola’
Ezko 2 *Bizk.* ‘hezea’
Ezkotasun Biz ‘Hezetasuna’
Ezkotu, ezko(tu), ezkotzen *Bizk.* ‘hezatu’
Eztegu *Bizk.* ‘eztei’
Ezune *Bizk.* ‘ezaldi’

G

Galanto *Bizk.*

**Gangar *Bizk.* 1. Iz. ‘gandorra’. 2 izond.
 ‘ergela, harroa’**

Gangarkeria *Bizk.*

Garagarril GN h. ekain; *Bizk.* h. uztail
Garaitza batez ere *Bizk.* ‘garaipen’
Garandu, garan garantzen *Bizk.* ‘aleak kendu’
Garbaitu, barbai(tu) garbaitzen *Bizk.* ‘damutu’
Gaztangin *Bizk.* ‘gaztagilea’
Ginoan *Bizk.:* ahal dugun ginoan saiatuko gara
 lana burutzen: ‘neurrian, heinean’
Gisats *Bizk.* h. isats
Gizaldra *Bizk.* ‘giza taldea’

Gizateria *Bizk.*

Gonburu *Bizk.*, adlag ‘mukuru’

Gosekil *Bizk.*

H

Hainbat. -en *Bizk. batez ere*: hainbat lasterren erabaki

Halan *Bizk.* * e. hala

Haserrakuntza *Bizk.*, *batez ere* ‘haserrea’

Hegaz *Bizk. batez ere*

Hegazka *Bizk. batez ere*

Hegazkada *Bizk. batez ere*

Hegazkaldi *Bizk. batez ere*

Helduera *Bizk.*

Hiltamu *Bizk.* ‘agonia’

Hozkirri 2 *Bizk.* ‘hotzikara’

Hur 2 *Bizk.* adlag ‘hurbil, hurran’

I

Iduneko *Bizk.* iz

Ikol *Bizk.* izond ‘barne-hutsa’

Ikoldu, ikol(du) ikoltzen, *Bizk.*

Ikoltasun *Bizk.*

Ikoti *Bizk.* ‘jauzia’

Imilaun *Bizk.*

Imina *Bizk.*

Iminerdi *Bizk.*

Indaba *Bizk.* Phaseolus vulgaris

Ilunkera *Bizk.* ‘ilunabarra, iluntzea’

Ira *Bizk.* ‘iratzea’

Iretargi *Bizk.* ‘ilargia’

Isiotu, isio, isiotzen, *Bizk. batez ere* ‘argia, sua) piztu’

Iruntz *Bizk. h.* ihintz

Isuski *Bizk.* ‘itaurrekoa’

Itaurlari *Bizk.* ‘itaurrekoa’

Itzarrik *Bizk.*

Izerdi(-)bitsetan *Bizk.*

Izerdi(-)lapetan *Bizk.*

Izerdi(-)uharretan *Bizk.*

Ixi *Bizk.* ‘ixo’

J

Jakituria *Bizk. batez ere*

Jesarleku *Bizk.*

Jesarri, jesar, jesartzen, *da/du ad Bizk.*

Judegu *Bizk. h.* judu

K

Kaden *Bizk. Batez ere, izond.* ‘ahula, argala’

Kadendu, kaden(du), kadentzen, *Bizk. batez ere* ‘ahuldu, argaldu’

Kadentasun *Bizk. Batez ere,* ‘ahultasuna, argaltasuna’

Kakarraldo *Bizk.* ‘kakalardoa’

Kanpolarrosa *Bizk.*

Kamino *Bizk. H.* Errepide

Kardantxilo *Bizk. batez ere* ‘karnaba’

Kardantxori *Bizk.* ‘karnaba’

Katamixar *Bizk.* ‘katagorria’

Katutu, katu(tu), katutzen, *Bizk. Lgart.* ‘mozkortu, horditu’

Karu *Bizk.* ‘garestia’

Karutu, karu(tu), karutzen, *Bizk. da/du ad.,* ‘garestitu’

Kilimon egin *Bizk.* ‘porrot egin’

Kopau *Bizk.* ‘mokadua, ahamena’

Koxu *Bizk.* ‘herrena’

Kristandade *Bizk.*

Kurloi *Bizk.* ‘txolarrea’

L

Lakar *Bizk. batez ere* ‘zakarra’

Lakatz 1 *Bizk. batez ere* izond. ‘latza’

Lakatz 2 *Bizk. batez ere* iz. ‘gaztainaren eskola’

Lako 1 *Bizk. h.* bezalako

Lapatx *Bizk.* ‘lapa-belarra’

Lapranean *Bizk.* ‘zeharka’: lapranean inausi

Laratro *Bizk.* ‘daratulua’

Lartxo *Bizk.* ‘gehiegitxo’

Larregi *batez ere Bizk.*

Legegin *Bizk.* ‘legegilea’

Legetxe *Bizk.* ‘bezalaxe’

Lera 2 ‘grina’ *batez ere Bizk.*

Lelo 2 izond. *Batez ere Bizk.* ‘ergela’

Letxe *Bizk. h.* Legetxe, bezalaxe

Lez *Bizk. h.* Legez

Loba *Bizk.*

Lotsabako *Bizk.*

Lotsari *Bizk. batez ere,* 1 ‘lotsa’, 2 pl. ‘giza ernalkinen ageriko zatia’: ikusi zuen bere aitaren lotsariak agerian zeudela

Lupetza *Bizk.* ‘basatza, lokaztia, lokatza dagoen tokia’

M

Madura *batez ere Bizk.* ‘padura’

Mailasto *Bizk.* ‘artoaren lastoa’

Mailatune *Bizk.*

Mailuka 2 *Bizk. iz.* ‘mailu txikia’

Maiztu, maiz(tu), maizten *da/du ad:* 1 *Bizk. batez ere* ‘(arropa) hondatu, higatu’; 2 ‘zerbait (maiz egin’

Makar 2 *Bizk. g. Er. Izond.* ‘txikia, ahula’

Mangolino *Bizk.* karrakela

Marapilo *Bizk.* ‘korapiloa’

Marasma *Bizk.* ‘armiarma’

Mardo *Bizk.* ‘mardula’

Mardotasun *Bizk.*

Mardotu, mardo(tu), mardotzen, *da/du ad. Bizk.*

Matraka *Bizk. herr.* ‘istilua, iskanbila’

Marti *Bizk. h.* Martxo

Martitzen *Bizk. h.* Astearte

Matxingorri *Bizk.*

Mehaztu, me haz(tu), me hazten, *Bizk. da/du ad.*
 ‘bakandu’
 Min 2 *Bizk.* ‘mihia’
 Moduztatu, moduzta, moduztatzen, *Bizk. da/du ad.* ‘zerbaiti itxura ona edo egokia eman’
 Mokil *Bizk.* ‘mokorra, zokila’
 Molokot egin *Bizk.* ‘porrot egin’
 Moltso *Bizk.* ‘multzo nahasia’
 Moropilo *Bizk.* h. Korapilo
 Muger 1 ipar. Izond.; 2 *Bizk.* ‘legarra’
 Mukur *Bizk.* ‘enborra’
 Motroilo *Bizk.* ‘1 izond ‘ potoloa’; 2 iz.’multzo nahasia’
 Murtik *Bizk.* ‘tutik’
 Nahastatu, nahasta, nahastatzen, *batez ere Bizk.* ‘nahasi’

N

Nabasai *Bizk.* ‘lau hortzeko golde(-)mota’
 Narru *Bizk.* h. Larru
 Nasaialdi *Bizk.*
 Nasaigarri *Bizk.*
 Nasaikeria *Bizk.*
 Nasaitu, nasai(tu), nasaitzen, *Bizk. da/du ad.*
 Nahi 1 iz.: 2 *Bizk.* junt.
 Nahi. nahi *Bizk.*; nahi txantxetan zoazela, nahi benetan zoazela..
 Nongura *Bizk.*

O

Odoloste *Bizk.* =odolki
 Ogasun 1 *Bizk.* ‘ondasuna’; 2 admin. ‘finantzak’
 Ogidun *Bizk.* ‘ogi(-)saltzailea’
 Ogi gazta *Bizk.* = erbinudea: Mustela nivalis
 Oinaztarri *batez ere Bizk.* ‘lurra jotzen djen tximista’: trumoiak hots egin *du eta oinaztarria dator gure gainera*
 Oinaztu *Bizk.* ‘tximista’
 Okada *Bizk.* ‘gorakoa’
 Okasio 1 ‘aukera, era’; Gip. Herr. ‘liskarra’; 3 *Bizk.* ‘hileta’
 Ongin *batez ere Bizk.* g.er., ‘ongilea’
 Opetsi, opets, opesten, *Bizk.*, dio ad. ‘opa izan’
 Oraindino *Bizk.* ‘oraindik’
 Orainen *Bizk.* ‘orina’
 Oraka adlag. *Bizk.* ‘oratus’
 Orakarri iz. *Bizk.* ‘euskarria’
 Orkoro *Bizk.* ‘erpurua’
 Ortozik *Bizk.* ‘oinutsik’
 Ortuzain *Bizk.* ‘baratzezaina’
 Osagile *Bizk.* ‘medikua’
 Osatu, osa, osatzen, 1 *du ad.* ‘osotasuna eman, oso bihurtu’, o *Bizk. da/du ad.* ‘sendatu’ 3 Naf. *du ad.* ‘zikiratu’
 Ostatari *batez ere Bizk.* h. Ostalari
 Otoz otoan *Bizk.* ‘ezustean, ustekabea’

P

Padura *Bizk.*
 Paita *Bizk.* ‘ahatea’
 Palu *Bizk.* lagart.
 Patin 1 *Bizk.* ‘putzu artifiziala’
 Pekazto *Bizk.* ‘pekatsua’
 Pentzudan *Bizk.*; arazo hori nire pentzudan utz ezazue
 Pepelerdo *Bizk.* ‘irain(-)hitz’
 Peto 1 izond., *batez ere Bizk.* ‘berdina, erabatekoa’:aitaren petoa *da seme gaztea; euskaldun petoa; azkoitiar petoa* ; 2 iz. Ipar. ‘balio gutxiko dirua’, ‘hutsegitea’
 Pilo betez ere *Bizk.*
 Pizta *Bizk.* ‘makarra’
 Plaust! *Bizk.* onomat.
 Plaustada *Bizk.* ‘jaustea, erortzea’
 Postura *Bizk.* ‘apustua’
 Potin *Bizk.* ‘txalupa-mota’
 Pozkari *Bizk.* ‘poza, alaitasuna’
 Pusla *Bizk.* ‘larru azaleko handitu urtsua’
 Puxika *Bizk.* ‘maskuria’

S

Sano 1 izond.; 2 adlag. *Bizk.* herr. ‘oso; asko’
 seindun *Bizk.* ‘haurduna’
 seingintza *Bizk.* ‘haurgintza’
 seintxo *Bizk.*
 seintzaro *Bizk.*
 sen 1 *Bizk.* ‘zentzu ona’: *ez dezagun sena gal;* 2: *senak urrutiratzen gaitu arriskutik*
 senikera *Bizk.* ‘senidetasuna, ahaidetasuna’
 sikate *Bizk.* ‘lehorrea’
 sikatu, sika, sikatzen, *Bizk. da/du ad.*
 siku *Bizk.* ‘lehorra’
 single *Bizk.* ‘sendotasunik gabea’
 sinistu *Bizk.-Gip.* h. sinetsi
 sokorru *batez ere Bizk.* ‘laguntza’

T

taket *batez ere Bizk.*
 tanga 1 *Bizk.* ‘tanta’. 2 *Ipar.* ‘ezkila-hotsa’. 3 ‘jantzi mota’ (nire oharra: tanga 2: *guk ere kanpai tangadak*)
 tapotz *Bizk.* ‘tapoia, zipotza’
 tatarrez *Bizk.* ‘arrastaka’
 tato *Bizk.* ‘zati handia’: *okela-tatoa.*
 tegi iz. 1 ‘abere edo tresnenezako toki itxia’. 2 *Bizk. g.er.* ‘aldra, multzo handia’
 terreina *Bizk.* ‘garbitzeko ontzia’
 testigutza *Bizk.* ‘lekukotasuna’
 tirabira egin *Bizk.* ‘(itsasontziak) irauli’
 trabes 2 *Bizk.* adlag. h. trebes
 tragatu, traga, tragatzen. *du ad.* 1 *Gip. Zah.* ‘irentsi’. 2 *Bizk. Lgart.* ‘hil (*batez ere animaliak*)’

trankart *Bizk.* ‘iruzurra’
 trankart egin *Bizk. g.er.*
 trikimako *Bizk.* pl. ‘zurezko zangoak’
 trimindu, trimin, trimintzen. *Bizk. du ad.*
 ‘suntsitu, desegin, birrindu’
 trumonada *Bizk.* ‘trumoia’
 trumonira *Bizk.* ‘San Juan iratzea’
 truxu batez ere *Bizk.* ‘euri-jasa’
 tuntur 1 *Bizk.* 1 iz. ‘muturra’. 2 izond.
 ‘kakotua, makurra’
 txakil *Bizk. g.er.* ‘ahula’
 txanka 1 *Bizk.* ‘hanka’. 2 pl. ‘makuluak’. 3
 (karta)
 txapligu *Bizk.* ‘suziria’
 txatxala *Bizk.* ‘mamala’
 txerri(-)korta *Bizk.*
 txetxu *Bizk.* ‘eduki-neurri zaharra, pinta-
 laurdena’
 txikertu, txiker(tu), txikertzen. *Bizk. da/du ad.*
 txiko *Bizk.* ‘moxala’
 txikot *Bizk.* ‘soka lodia’
 txinget *Bizk.* ‘kisketa’
 txiribiri 1 *Bizk.* ‘tximeleta’. 2 ‘txirbila, txirlora’
 txirpi *Bizk.* ‘landareen mintegia’
 txiritxirri *Bizk.* ‘kilkerra’
 txiza batez ere *Bizk.*
 txiza egin
 txo *Bizk.* ‘mutilentzako dei-hitza’

U

udalehen *Bizk.* ‘udaberria’
 ugaraxo *Bizk.* ‘igela’
 ugertsu *Bizk.*
 ui *Bizk.* ‘bikea’
 ulu *Bizk.*
 umekondo *Bizk.*
 umel *Bizk.* izond. 1 ‘(fruitu) heldu-heldua’. 2
 ‘hezea’
 umeldu, umel(du), umeltzen. *Bizk. da/du ad.*
 umeteria *Bizk.* ‘ume-taldea’
 upa *Bizk.* ‘upela’
 upagin *Bizk.* ‘upelgilea’
 urkuldu, urkul, urkultzen. *Bizk. du ad.* ‘aletu,
 aleak kendu’
 urra *Bizk.* interj. ‘purra’
 urregin *Bizk.* ‘urregilea’
 urregorri batez ere *Bizk.* ‘urrea’
 urrezuri batez ere *Bizk.* ‘zilarra’
 ut *Bizk.* ‘utikan’: *ut hortik!*; *ut, ut, ut.*
 ux *Bizk.* interj. ‘etxeko abereak uxatzeko hitza’
 uzi *Bizk. g.g.er.* ‘grina, irrika’
 uzker *Bizk.* eta *Ipar.* ‘puzkerra’

Z

zaldito *Bizk.* ‘zaldi handia’
 zamar 2 *Bizk.* ‘izpia; zakarra’
 zamau *Bizk.* ‘mahai-zapia’
 zantar *Bizk.* izond.

zantarkeria *Bizk.*
 zantzo *Bizk.* ‘irrintzia’
 zaparrote *Bizk.* ‘lodi eta garaiera txikikoa’
 zapotz *Bizk.* ‘zipotza’
 zarama *Bizk.* ‘zaborra’
 zaran *Bizk.* ‘saski handia’
 zarbo 2 *Bizk. g.er.* ‘maltzurra’
 zarden *Bizk.* ‘zardaia, liraina’
 zarrada batez ere *Bizk.* ‘zirrara’
 zarraparra batez ere *Bizk.* ‘zarata’
 zarratu 1, zarra, zarratzen. *Bizk. du ad.* ‘itxi’;
 ‘bildu, laburtu’; ‘(apustua) egin’
 zarta 2 *Bizk. g.er.* ‘makila, zigorra’
 zazpisukalde *Bizk. g.er.* ‘*Bizk. arroia*’
 zeden 2 *Bizk.* ‘pipia’
 zegan *Bizk.* ‘zenbatean, zenbat dirutan’: *zegan*
erosi dituzu oilaskoak?
 zeintzuk batez ere *Bizk.* ‘zein’
 zelako *Bizk.* ‘nolakoa’
 zelanbait *Bizk.* ‘nolabait’
 zelataka *Bizk. g.er.* ‘zelatan’
 zemendi *Bizk.* ‘azaroa’
 zezeil *Bizk.* ‘otsaila’
 zi 1 *Zub.* ‘ezkurra’. 2 *Bizk.* ‘ihia’
 zirin 1 iz. ‘hegaztien gorotza’; ‘gorotz mehea’.
 2 izond. *Batez ere Bizk.*
 ‘zirikatzailea’
 zirkin batez ere *Bizk.* ‘higidura txikia’
 zirkin egin: *zirkinik ere ez du egin.*
 zirujau *Bizk. Zah. iz.* ‘barberua’
 zítatu 2, zita(tu), zítatzen. *Bizk. du ad.*
 ‘zirikatu, xaxatu’
 zorritzto *Bizk.* ‘zorritsua’
 zuntzun izond. 1 *batez ere Ipar.* ‘ergela’. 2
batez ere Bizk. ‘tuntuna’
 zurda 2 *Bizk. g.er.* ‘izotza’
 zurkulu *Bizk.* ‘zokoa’
 zurrust *Bizk.* onomat.
 zutunik *Bizk.* ‘zutik’
 zuzitu, zuzi, zuzitzen. *Batez ere Bizk. du ad.*
 ‘birrindu’